

Hvilket ansvar har vi som kirke når enda en terrorist påberoper seg kristen motivasjon for sine handlinger?

Hanna Barth Hake, daglig leder i Kirkelig dialogsentor i Oslo, hanna@kirkeligdialogsentor.no

Tonje Kristoffersen, dialogmedarbeider i Kirkelig dialogsentor i Oslo,

tonje@kirkeligdialogsentor.no

Den 10. august skjedde det som ikke skulle skje. En ung mann gikk til angrep mot moskéen Al-Noor Islamic Centre i Bærum, blant annet inspirert av hendelsene i Christchurch, New Zealand, bare noen måneder tidligere. Kort tid etter angrepet i Bærum ble det kjent at gjerningsmannen hadde blitt radikalisert i løpet av kort tid. Han var svært opptatt av Bibelen, omtalte seg som kristen og hadde oppsøkt kristne miljøer. Hvilket ansvar har vi som kirke når enda en terrorist påberoper seg kristen motivasjon for sine handlinger? Har vi et ansvar når enkeltpersoner bruker kristen retorikk for å spre hat og skader medmennesker? Hva kan vi i så fall gjøre? I denne artikkelen ønsker vi å dele noen tanker om dette, med utgangspunkt i erfaringer vi har gjort oss ved Kirkelig dialogsentor i Oslo og med fokus på hva vi som jobber i kirken kan gjøre i våre ulike lokalsamfunn for å møte denne utfordringen.

De seneste årene har vi sett at det offentlige ordskiftet har hardnet til og blitt stadig mer polarisert. Det snakkes om «oss» og «dem», om «de» som ødelegger «vår» kulturarv og truer «vårt» samfunn. Hvem «de» er varierer riktig nok, men «de» har gjerne en annen kultur, tradisjon eller religion enn «oss». Det å være kristen og det å være norsk likestilles gjerne i denne retorikken, ofte i motsats til islam – men også andre minoriteter som jøder og rom rammes av denne tenkningen. Dette er en ødeleggende retorikk som vi som kirke er helt nødt til å ta på alvor. HL- senterets rapport «Holdninger til jøder og muslimer i Norge i 2017» viser at 34,1 prosent av befolkningen har utpregede fordommer mot muslimer. Hele 47 prosent støtter påstanden «Muslimer har selv mye av skylden for økende muslimhets»; påstanden «Muslimer vil ikke integreres i det norske samfunnet» støttes av 42 prosent; 39 prosent støtter at «Muslimer utgjør en trussel mot norsk kultur», og 30 prosent mener at «Muslimer ønsker å ta over Europa». 27, 8 har motvilje mot muslimer og 19,6 oppgir at de vil mislike å ha muslimer som naboer eller i vennekretsen. Dette er svært urovekkende tall.

Når disse holdningene er så utbredt som det de er, finnes de også blant våre egne medlemmer. Som majoritetskirke har derfor Den norske kirke et ansvar for å være en motstemme i møte med fremmedfrykt, polarisering og ytterliggående holdninger. Dette innebærer at vi har et ansvar ikke bare for å ta til motmæle i offentligheten, men også for å jobbe inn mot våre egne medlemmer. Men hvordan kan dette gjøres? Vi har følgende råd:

Våg å ta opp problematikken og å si imot problematiske utsagn.

I vårt arbeid møter vi ansatte som forteller om utsagn som er vanskelige å forholde seg til. Det kan være for eksempel utsagn som «det er så fint at vi har en kirke her som demmer opp for islam» eller direkte negative omtaler av islam, flyktninger eller muslimer. Det kan være vanskelig å møte disse utsagnene, for hva skal man si? I vårt arbeid med undervisning av studenter som tar Dialogpilotstudiet jobber vi mye med dette. Hvordan kan de møte krevende og tidvis ekstreme utsagn i klasserommet? En erfaring vi har gjort oss som vi tenker har en klar overføringsverdi til menighetsarbeid, er at det er klokt å unngå direkte konfrontasjon eller å si for eksempel «slik snakker vi ikke her», men heller åpne opp for en samtale med utgangspunkt i et spørsmål som «hva mener du når du sier det?». Ofte erfarer

vi at de som kommer med et problematisk utsagn gjennom dette blir utfordret til å omformulere seg og vedkommende må ta ansvar for det som nettopp ble sagt. Det er ikke dermed gitt at holdningene endres, men de er tematisert.

Uavhengig om man selv har støtt på problematiske utsagn eller ikke, så tenker vi det er viktig at holdninger til andre tematiseres i gudstjenesten og i andre sammenhenger. Hvordan omtales andre tros- og livssyn? Hvilket språk bruker vi i forkynnelsen? Legger vi til rette for møteplasser der alle er velkomne, uavhengig av tro og livssyn? Hvilken rolle tar vi som kirke i nærmiljøet? Hvis vi som kirke skal være en motstemme til polarisering, fremmedfrykt og ytterliggående holdninger, må vi våge å ta det opp, og vi må våge å utfordre.

Bruk tilgjengelige ressurser.

De kirkelige dialogsentrene er tilgjengelige for å gi råd og bidra i lokale samtaler og hjelpe til med å skape møteplasser der flere tros- og livssyn er tilstede. Bruk dem dersom det finnes et i ditt bispedømme! Vi i Kirkelig dialogsentersenter i Oslo er tilgjengelige for rådgivning også for andre bispedømmer som ikke har et eget dialogsentersenter, og er involvert i arbeidet med å følge opp kirkemøtets vedtak om religionsmøte og dialog (KM 15/16). Et ledd i dette arbeidet er å bygge ut et landsdekkende nettverk, så kontakt oss gjerne dersom du ønsker å motta informasjon om nasjonale arrangementer.

I Kirkelig dialogsentersenter i Oslo har vi utviklet et ressurshefte, «Homo, hore, jøde, terrorist, svarting – sier vi», som kan bestilles i Kirkerådets materiellekspedisjon og som også er tilgjengelig på www.siervi.no. Med dette materialet vil vi bidra til at vi kan gjenkjenne destruktive strukturer og mekanismer, og bli bevisste på egen identitet og holdninger. Ressursheftet består av bakgrunnsstoff og øvelser som kan brukes i arbeidet mot antisemittisme, muslimfiendtlighet og rasisme mot rom, og kan brukes både inn mot ungdommer og i annet menighetsarbeid. I forhold til tematikken som omhandles i denne artikkelen, tenker vi følgende øvelser er særlig relevante:

- «Skjellsordbok», en øvelse som skal bevisstgjøre deltakerne på språket vi bruker om andre og hva skjellsordene vi bruker faktisk betyr
- «Sjiraff- og skjakalspråket», en øvelse som går ut på å trene seg opp i gode måter å kommunisere på
- «Hybelannonsen» og «Hvem står igjen?», øvelser som synliggjør deltakernes egne (og ofte skjulte) fordommer og forestillinger om andre

Alle øvelsene finnes på www.siervi.no, med detaljerte instruksjoner. Vi har brukt disse øvelsene i flere ulike sammenhenger, og opplever at de fungerer godt. Ressursheftet inneholder også flere andre øvelser, og har også bibelstudier knyttet opp til hvert emne.

I Osloområdet går det også an å bestille et dialogverksted med Dialogpilotene, som er et prosjekt vi driver sammen med tre moskeer i Oslo (Islamic Cultural Centre Norway, Tauheed moske og Minhaj-ul-Quran International Norge) og Human-Etisk Forbund Oslo. Dialogpilotene utdanner unge mennesker som drar ut til skoler, ungdomsklubber, konfirmantsamlinger osv for å ha dialogverksted som lar ungdom selv reflektere over fordommer og konfliktfulle samtaler, og de kommer gjerne til for eksempel konfirmasjonsundervisningen.

Sist, men ikke minst: *Tenk gjennom hva det er riktig å si eller gjøre i møte med dette, så ansatte spesielt og menigheten generelt er forberedt før noe skjer.*

Vår erfaring er at det er svært nyttig å ha snakket gjennom ulike dilemmaer vi møter i det mangfoldige tros- og livssynssamfunnet før vi kommer i en situasjon der vi må ta raske avgjørelser. Det gjelder for eksempel i spørsmål knyttet til hvordan vi skal håndtere en gravferd der pårørende har ulike livssyn, eller i en krisesituasjon i lokalsamfunnet. I vårt arbeid med dette tar vi gjerne utgangspunkt i ulike case, og vi jobber nå med et samtalehefte som kan brukes til å legge til rette for slike samtaler i staben eller kollegafellesskapet. For disse tingene er det viktig å snakke om - i staben, i prestekollegiet, i menighetsrådet. Hva gjør vi dersom det oppstår en situasjon i vårt lokalmiljø, der noen av trossamfunnene blir rammet? Hvem kontakter vi? Det er viktig å etablere gode relasjoner og bli kjent med de trossamfunnene som finnes lokalt. Bærum tros- og livssynsforum ble koblet raskt inn etter terroranslaget mot Al-Noor, og både prester og andre religiøse ledere var raskt på plass og tok avstand fra det som hadde skjedd. #tryggibønn-markeringer ble gjennomført flere steder, og slike handlinger er viktige for å markere samhold og fellesskap. Samtidig er relasjonsbyggingen viktig ikke bare i en krisesituasjon, men også for å bygge gode lokalmiljø og motvirke fordommer. Her har vi som kirke og majoritetstrossamfunn et særlig ansvar.

I Kirkelig dialogsenter i Oslo vil vi løfte frem alle de gode praksisene i lokalmenighetene og samtidig utfordre alle, ikke minst våre menigheter, til å ta samtale om ekstreme ytringer lokalt. I et arrangement om 22.juli- *samtalen som splitter oss*, på Vega scene (26. februar 2019) sa varaordfører Kamzy Gunaratnam: «For hver rose som ble løftet skulle det ha vært et tiltak mot høyreekstremisme.» Hva om alle menigheter i Norge bidro med hvert sitt tiltak? Kirkelig dialogsenter i Oslo og dialogsentrene i resten av landet bidrar gjerne i den videre samtalen. Et slikt bidrag er at Kirkelig dialogsenter i Oslo inviterer til arrangementet «Når ord blir til handling» mandag 28. oktober i Oslo bispegård.